

nost: području politike, području erotike/erotskog uopće – tako da ispitivanje »crvenog trokuta« Maje Arsove nije nimalo bezazleno, kako to misli A. Vangelov. Dapače, označiteljska djelatnost B. Pavlovsog više nego očito svjedoči da su se u ovom stoljeću značajne promjene glede reproduktivne funkcije obitelji, i da smo mi danas svjedoci pojave ženske spolnosti, koja VIŠE NIJE organizirana u reproduktivne svrhe, a upravo je spolnost Maje Arsove književno organizirana u reproduktivne svrhe, što će reći da njena spolnost predstavlja mjesto gdje se uspostavlja užiče subjekta/Aleksa Ivanova, odnosno mjesto tjelesnosti/seksualnosti/erotizma. Ako na ovaj način promatramo označiteljsku djelatnost B. Pavlovsog, onda nam se ona a prima vista nadaje kao kontestatorska; naime, ona je uperena protiv čitavog niza etabliranih institucija: Braka, Morala, Politike, Erosa, Povijesti, Porodice (što je i naša analiza, slijedeći iskustva Lacanove psihoanalize, istaknula: bez komponente seksualnog i obiteljskog nije moguće fiksirati ideoleski diskurs što je L. althusser odavno pokazao ovu činjenicu analiza A. Vangelova uopće ne uvažava, dapače, njegova analiza je ignorira: iako se roman »CH« zaista više odvija u krevetu Maje Arsove, a vrlo malo u vrhu neke političke institucije, kao što to tačno primjećuje A. Vangelov, onda to B. Pavlovski ne čini slučajno, ili možda iz straha kako to želi sugerirati analiza A. Vangelova, već se ovdje radi o nečem posvema suprotnom. Naime, fenomen Vlasti – moguće je analizirati i da se prividno ne kritizira ni jedna društvena institucija, vlast se jednako očituje i u efektivnim odnosima (ljubavnim, bračnim) kao i u klasnoj borbi – tu se očito naša analiza razilazi s analizom A. Vangelova, koji smatra da se nužno moraju kritizirati neke društvene institucije ako se želi analizirati fenomen Vlasti: i upravo ovo uvjerenje vodi ga u drugu grešku, a to je što on smatra da kada je riječ o romanu »CH«, nije moguće govoriti o kombinaciji kritičko-realističkog tipa romana i romana antiutopijskog. U toj svojoj zasljepljenosti ide tokol daleko da ustvrđuje kako jedan roman nije moguće napisati s dvije vrste vjerojatnosti, odnosno da jedan roman ne može biti realistički i fikcijski – istovremeno (sic!): »(. .) oponentna ili distinktivna svojstva realističkog diskursa su distinktivna svojstva romana fikcije i obrnutu (to je točno, ali to još ništa ne dokazuje, a najmanje dokazuje da između te dvije vrste diskursa – op. Z.K.) (. .) nema saradnje. Mesto gde se artikulira fonema a ne može biti artikulaciono mesto foneme b. Takođe, foneme a i b ne mogu biti izgovorene istovremeno već samo jedna za drugom (to je točno, ali nije nam jasno zašto A. Vangelov iz valjanih premissa izvlači nevaljan zaključak – op. Z.K.) (. .) ne može se pisati kritičko-realistički i antiutopijski, načito to ne može da se čini istovremeno i – u istom tekstu (tipična fallacia ambiguitatis) pojmom istovremenost prilikom navođenja primjera artikulacije fonema, a i b nije istovjetan pojmu istovremenosti u tvrdnji da se ne može pisati i kritičko-realistički i antiutopijski. Već smo u nekim našim ranijim radovima sugerirali da se u proučavanje evolucije makedonske književnosti uvede jedan novi pojam – pojam INTERTEKSTUALNOSTI, gdje nam taj po-

jam označava premještanje (jednog ili nekoliko) sistema znakova u drugi. Prijelaz iz jednog označavajućeg sistema u drugi traži novo artikuliranje TETIČKOG – izričajne i denotativne pozicionalnosti. Naime, to premještanje jest za označavajući proces mogućnost prijelaza iz jednog sistema u drugi (ako baš hoćete iz kritičko-realističkog u antiutopijski, i to u istom tekstu, npr. u romanu ruskog pisca M. Bulgakova »Majstor i Margarita«), mogućnost njihove izmjene i permutacije – različiti tipovi diskursa u istom tekstu sadrže i različite stupnjeve istine u ravnaju se prema drugim načelima – tako fikciju karakterizira bitna sloboda, u njoj nema rizika, možemo rastaviti i preuspostaviti identitet, priuštiti sebi svako gledište, uporabiti bilo koje sredstvo.

Stoga primjeri koje navodi A. Vangelov da bi potvrdio svoju tezu nisu baš najsretnije izabrani. Tako nama nije jasno zašto bi D. Solev »otisla okupacija« da je on u svoju sliku okupiranog Skoplja unio vampire i jednoroge kao aktere. Istina, Solev to nije učinio i u njegovoj slici okupiranog Skoplja zaista nešta vampira i jednoroga, ali on ih nije unio iz posvema drugih razloga, a ne iz onih koje navodi. A. Vangelov. D. Solev je knjigu »Zima slobode« strukturirao prema principu ekvivalencije između označenoga i označitelja, a B. Pavlovski u romanu »CH« NARUŠAVA čvrst odnos znaka i značenja, odnosno u romanu »CH« označitelj nije više povezan s označenim u odnosu ISTOVJETNOSTI. Drugim riječima, u romanu »CH« došlo je da razaranje realističkog identiteta između označitelja i označenoga, a to A. Vangelov nikako ne želi razumjeti – stoga ovaj roman ne dopušta da se o njemu govoriti kao o kritičko-realističkom tipu romana, što, doduše, makedonska književna kritika uglavnom i čini. Stoga mi ističemo da ovaj ROMAN JEDNOSTAVNO NIJE STRUKTURIRAN PREMA PRINCIPIU EKVIVALENCIJE IZMEĐU OZNAČITELJA I OZNAČENOGA. U ovom romanu ideja mimesisa supstituirana je idejom o književnosti kao »radu«, kao »praksi«, kao posebnom preobražaju stvarnosti, verziji stvarnosti, prikazbi stvarnosti. To znači da književnost ne sadrži stvarnost vlastite stvarnosti. Pisac koga što je B. Pavlovski, riječ je o piscu koji se odlikuje visokoizdiferenciranom literarnom svješću, nastoji fikcionalizirati već prikazanu predmetnost – mi smo u našoj analizi romana »CH« ukazali na nazočnost »učinaka stvarnog« – sitne i prepoznatljive realije, tih marginalnih detalja, gotovo beskorisnih sa stanovišta ekonomije priče, ali vrlo bitnih sa stanovišta efet de réel, ali svi ti »učinci stvarnog« u romanu »CH« bivaju destruirani promjenom prostornog fona romana: koncepcija stvarnosti koju ti »učinci stvarnog« stvaraju odmah se i dekomponira, »tako da i urban i socijalni prostor menjuj svoj pejzaž, stvarnost dobija oblik nestvarnog, privid svojevrsne fikcije, sna i snovidenja, imaginarnog zahvata u kojem svetovi, čas sinhronično, čas dijachronično, počinju da se mešaju, a granice između urbane i socijalne stvarnosti kao takve upravo ko2,10,3ne može ko13,2,3a i b njena imaginativna vizura sve više se gube« (ocjena G. Starde-lova pogoda ono što i mi želimo reći, samo što

bismo se distancirali od njegove prilično slobodne uporabe termina, kao što su: npr. fikcija, imaginacija – to in ultima linea ipak nije isto, i bilo bi korisno razlikovati).

Božin Pavlovski namjerice relativizira stvarnosnu dimenziju romana »CH« – relativizira na taj način što istovremeno strukturu PARALELNU STVARNOST – novu i drukčiju od iskustvene – stvarnost koja se ne može direktno živjeti, ali koja egzistira kao nov realitet – REALITET U JEZIKU – konačno, književnost i nije ništa ino nego »sustav u sustavu«. Ovu tezu francuski strukturalista R. Barthes obrazlaže činjenicom da je ustrojstvo nešto posebno jer je sačinjena od jezika, »to jest od građe koja već nešto znači u trenutku kad se književnost nije maša: književnost treba da se UDENE u jedan sistem koji joj ne pripada, ali čije je funkcionišanje ipak usmereno kao i u književnosti: na opterešenje. Stoga sledi da trvanja između jezika i književnosti čine, u neku ruku samo jedan parazitski jezični objekt«. Otuda Barthes izvodi zaključak da nasuprot drugim umjetnostima »u književnosti postoji podudarnost dve supstance (uvek je u pitanju jezik), ali i razlika između stvarnosti i njezine književne verzije, jer se ta veza ne stvara preko analogijskih formi, već preko jednog digitalnog koda (koji je na razini fenomena binarn), koda jezika. Time dolazimo do neizbjježno IREALISTIČKOG ustrojstva književnosti, koji može da 'dočara' stvarnost samo preko jednog posrednika, jezika, pri čemu je sami prenosnik u institucionalnom a ne u prirodnom odnosu sa stvarnošću« (1971, 206/207).

Nadalje, isto tako smatramo da nema nikakva smisla tumačiti roman »CH« pomoću programa Zolinina »eksperimentalnog romana« – što više, mislimo da je besmislica svoditi ga na taj model. Taj program poistovjećuje književnost i znanost. Čudno je da jedan humanista kao što je A. Vangelov ne vidi (ili možda namjerice ne želi vidjeti) scijentističku orientaciju teorije »Eksperimentalnog romana«: Roman ne treba da traži »idealističku« ljeputu nego istinu, i to istinu u smislu racionalističko-tehničkog mišljenja i njegova izvora u egzaktnim znanostima⁴. Ovaj program nije moguće realizirati unutar književnosti, jer književnost je bitno drugačja vrsta djelatnosti od znanosti (to je vjerojatno i Vangelovu poznato); njezina je istina relevantna na drugi način no istina znanosti (ona može biti praktična, etička ili naprosto: estetska istina).

No, sve to Vangelovu nije važno, iako mu je, vjerujem, poznato – njemu je roman »CH« očito poslužio samo kao puka ilustracija vlastitih totalizujućih pretpostavki unaprijed zadatog zadatka: po svaku cijenu dokazati da je roman »CH« loš roman, bez obzira na njegovu objektivnu vrijenost romana – dapače, to gore po tu vrijednost.

BILJEŠKE:

1 Citirano prema G. Todorovskom, *Podjelu od zanosot, po blizu do bolet*, Misla, Skopje, 1983, str. 371.

2 Ibidem.

3 O tome je vrlo instruktivno pisao C. Milanja u knjizi: *Alkemija teksta*, Zagreb, 1977, str. 167.

4 O tome više u knjizi M. Solara, *Pitanja poetike*, posebice esej *Roman kao znanost*, ŠK, Zagreb, 1971, str. 143–161.

pacer s uvećanom dioptrijom

(odgovor radovanu jekniću povodom teksta „pretendent na branka“, objavljenog u 312 broju „polja“)

nenad grujičić

Ne bi bilo nikakvog razloga da se upuštam u izlisan dijalog s autorom teksta *Pretendent na Branka*, niti da branim svoju brošuru o Radičeviću, da mi R. Jeknić u leđa nije zario svoje netalentovano početničko pero, napadajući me, pri tom, sumanutim optužbama i grubim diskvalifikacijama. Pokazujući elementarno neznanje i nekompetentnost da, na svom mesarskom stolu, sudi o predmetu, ovaj, čuvengen prezimena a nepoznatog imena, »pisac«, s neverovatnom količinom otrova i kiseline, švrlja svoje »mišljenje« o meni. Naopako prilazeći brošuri (kao što

viđa prvu reč iz recenzije Božidara Kovačeka: *feljton!* No, da bi samoga sebe uverio da je na pravom putu, ovaj »pisac« bez prezimena, koji želi u prvoj minuti jedine runde da me dokusuri udarcem u potiљak, prigovara da nisam primenio »iskustva teorije književnosti, kritike, estetike, poetike, lingvistike, istorije... pa i neka fenomenološka iskustva«. Svaka čast! U moj feljton Radovanu bi ugurao »iskustva« Velen-Voreka, Kročea, Bašlara, Sosira, Barta, Klod-Levisa, Sartra, Hajdegera, Fraja i drugih. Na žalost, ovi bardovi se nisu družili s Brankom, te mi njihova sećanja (»iskustva«) ne behu od velike koristi.

Dakle, napisao sam feljton, a ne knjigu kritike. Pre pojave brošure feljton je štampan u novosadskom *Dnevniku* u trinaest nastavaka, što je, naravno, našem Radovanu promaklo. Isto tako Radovanu su izmakli i nekoliki prikazi u kojima autori naglašavaju da se radi o feljtonu, a ne o nečem drugom, o »knjizi kritike« kako je zapenušao Radojica. U beogradskoj *Borbi* Dragomir Brajković već podnaslovom obaveštava čitaoca da prikazuje »Feljton Ne-nada Grujičića o Branku Radičeviću«, u banjalučkom *Glasu Bora Kapetanovića* svoj tekst naslovljava »Dobar feljton o Branku«, u sarajevskom *Odjeku Goran Simić* nekoliko puta pominje sintagmu »feljtonko štivo«, u sarajevskim *Našim danima* Zilhad Klučanin, takođe, nekoliko puta pominje bitnu odrednicu »feljton«, što čini i Ljiljana Bjelica u novosadskoj *Misli*. Otkud se i kako prevari crni Rade?

I kad je već feljton u pitanju, onda se podrazumeva način pisanja, jednostavan, živ i duhovit stil, tačne i stroge faktografske činjenice. To je Radovan morao znati, inače, teško je šta u njegovom tekstu popraviti. Da objašnjavam da feljton ne pripada drugorazrednom književnom poslu (što Radojko u svojoj zlehodosti želi), nema potrebe. Samo ču primenuti da su feljtone pisali i pisci poput Miroslava Krleže i Antuna Gustava Matoša. Od najmladih do dobro čini Branko Aleksić, ako Radojku to ime išta znači. Dakle, pišu pesnici feljtone, pišu. I ne pučaju pri tom, na fus-noticu kritičko-fenomenoloških studija na koje Radovan, omalen, s visoka cilja. Uz sve ovo, Radovan bi morao znati da feljton ne trpi teoretska izmišljanja, već maštu svodi na fakte, na napisano i rečeno, na kontekst vremena o kojem pisac piše. Feljton je svojevrsna komplikacija i to je znano svakom maturantu. No, Radojica hoće da me nasuče na veslo svoga deda pa na jednom mestu kaže da se brošura sastoji od »dvadeset tri poglavljaja bez ikakvog reda i smisla« i devetnaest fotografija koje poput »Kohovih ba/k/cila« kidišu na čitaoca. Ne postoje u brošuri poglavljaji. Radovan ne zna šta su poglavljaji, mada je morao taj rebus razrešiti čitajući naše i svetske realističke romane. Što se fotografija tiče, feljton retko ide bez slike, crteža, fotografija, fotokopija dokumenata, ilustracija i slično, pa molim Radovana da me razume, jer feljton o Branku bio bi kus.

Moj zeleni oponent mi tokom celog svog teksta, poput besne dadilje, navlači pelene »književno-teorijsko-kritičko-estetičko-poetsko-lingvističko-istorijskog... pa i«, kako veli »fenomenološkog« iskustva. Sve vreme hoće da mi tutne cucle dilektanta koji nema šta pametnije da radi, već da »objašnjava kako je nastala pesma »Pjevam danju, pjevam noću«. (U feljtonu ne stoji da se pesma tako zove. Radovan je naziv preuzeo, očigledno, slušajući gizdavog Z. Čolića). Pošto je očekivao »fenomenološku« knjigu, Radovanu smeta sve što u feljtonu stoji. Ne dopada mu se što sam, pišući o odnosu Mine i Branka, dvema-trima rečenicama pomenuo Mininog sina Janka, oči mu suze od »bogate očeve biblioteke« i groba Brankovog brata Stevana u Temišvaru, sprda se sa »sušicom«, pljucka na odeljak o Brankovom interesovanju prema botanicu, mučka u svojoj tegli punoj kiselih krastavaca gole fakte i naziva ih »epileptičkom slatkorečivošću«.

Sve bi to bilo simpatično i, u najmanju ruku, oprostivo jednom studentu, da se Radovan nije mašio velikih imena, poturajući mi pod šiju, kao sečivo, fragment njihovih tekstova koje sam, po Radovanovu uvidaju na mestu »nezgode«, gotovo doslovce preuzeo. Kao pisac malog imena, koji voli da se služi velikim, Radojica već u motu svog tekstića krčmi Eliotov stil, zatim se poigrava Milantom Kašaninom i Mladenom Leskovcem, a, kao uzgred, pominje Dragišu Živkovića i Miodraga Pavlovića.

E, pa da lepo vidimo šta to radi naš pametni Radenko? Kako dokazuje »zloupotrebe, nesposobnosti i nespretnosti govora o Branku«?

1. Navedeni fragment iz Kašaninovog dela *Sudbine i ljudi* (1968) da su Brankove pesme Vuku bile »sredstvo u borbi za narodni jezik i pravopis«, samo studentu koji još nije položio književnost devetnaestog veka može biti fascinantno otkritje i neponovljivo deo rečenice. Mnogo pre Kašanina na sličan način razmišljaо je i Pavle Popović, u svojoj studiji o Branku Radičeviću, napisanoj 1924. godine. Čak 1906. godine, u svesci »Z književnosti«, br. 1, u izdanju Gece Kona, Pavle Popović piše

o Branku kao književnom radniku u Vukovom krugu. Dakle, nisam čitao samo fantastičan esej *Između orla i vuka* Milana Kašanina, već ponešto od Pavla Popovića, pa i mnogih drugih koji ne smatraju novim i neponovljivim to što je Radovan iščeprkao iz Kašaninovog dela *Sudbine i ljudi*. Da bi se bavio ovakvim poslom Radovan je morao znati da je čuveni Kašaninov esej prvi put objavljen u beogradskoj *Književnosti*, 1953., u svesci 11, dakle, ravno petnaest godina ranije od godine na koju se Radenko poziva. Potom, Radovan na silu želi da vizuelno izjednači raspored slova u rečima »propagator« i »kulturni poslenik«. Prvu pominje Kašanin, drugu ja. Radovan tvrdi da sam prepisao reč »propagator«, Osnovcu je jasno da Radenko podmeće. Istovremeno ovaj komotni »pisac« zabranjuje mi upotrebu uveliko rabljene sintagme »pesnička ličnost«, koju svakodnevno čujemo u razgovorima o poeziji, a koja se, slučajno, nalazi u Kašaninovom tekstu. Ovo poslednje me je opomenuo da u svom tekstu koristim što više kombinacija Radovanovog imena, da me isti ne bi optužio da sam mu ime prepisao iz lične karte. Preizime sam, kao što se vidi, sasvim otpisao.

2. Rečenica Mladena Leskovca: »Zmajeva pesma nije ostala bez odjeka« i moja: »Pesma je izazvala ogroman odjek« slične su samo zato jer govore o istoj stvari. Možda sam inspektoru Radeniku morao na engleskom jeziku ispisati svoju rečenicu da bi ovaj primetio razliku od Leskovčeve. On moju rečenicu kao žvakacu gumu namotava i rasteže oko Leskovčeve, čineći sve da prilepi jednu uz drugu. O kojoj pesmi se, zapravo, radi? Radovan ne objašnjava činjenicama da je posredi Zmajeva pesma *Brankova želja*, dakle, jedna suva činjenica za koju se mnogo godina pre pojave Leskovčevog teksta znalo. Radovan se, opet, služi 1949. godinom, a pesma je štampana 1877. u *Orlu, ilustrovnom kalendaru*, potom u *Javoru, Srpskoj zori, Pevniji Zmaj-Jovana Jovanovića, Zastavi* itd... Uzgred da došapnem Radojku da se Leskovčev tekst *Kako je došlo do prenosa Brankovih kostiju iz Beča na Stražilovo* pojavio u *Letopisu Matice srpske* 1947. godine, u svesci 7–8, samo dve godine pre pojave piševođeg dela kojim se služi školovani Rade.

3. Vrhunska perfidnost Radovanova, poput žabe krastače, bučnula je i na trenutak se skrila u plitkoj barici lažnog argumenta, u drugom fragmentu iscepljenom iz iste Leskovčeve knjige. U prvom delu ovog poduzeća navoda Radoša me podsetio da »sv. Sava pada u januaru« (mada u januaru pada sneg), verovatno me pozivajući u Kać, na slavu. Zatim, lukav do zla Boga, podmeće čitaocima onaj deo tobožnje Leskovčeve rečenice, koji doslovce odgovara mome (takođe, tobožnjem delu). Taj deo rečenice, u tekstu pod polunavodnim glasom: »prenos zemnih ostataka našeg genijalnog pesnika Branka Radičevića sa san-markovog groblja na ubavo Stražilovo u Sremskim Karlovcima«. Čitaocima se, odista, moglo učiniti da sam doslovce preuzeo deo Leskovčevog teksta, čemu naročito doprinosi lepa, retka reč: ubavo. Međutim, taj deo rečenice nije Leskovčev, niti moj. To je Radovan bio dužan da objasni čitaocima. Pošto nije, jer ga to ne zanima, a i ne zna, moraće sam. Deo rečenice pripada obavesti *Srpskog akademskog društva* »Zora«, u Beču, koje je dvadeset sedmog januara 1883. godine dalo obavest da se prihod od *Spomenice*, prilikom obeležavanja godišnjice Dostojanju namenjuje prenosu Brankovih kostiju. Ova obavest objavljena je u novosadskoj *Zastavi*, 4. marta, 1883. godine, u broju 28, na trećoj strani. Tekst nismo potpisali ni Leskovac ni ja, već Petar Despotović.

Šta kazati Radovanu? Da o Branku ne pišu samo naši veliki pisci posle rata, da je o Branku objavljeno preko dve hiljadne tekstova, da su od toga skoro šest stotina nepotpisani ili obeleženi sa anonom, da su o Branku pisali Radojici nepoznati, autori poput Ace Popovića Zuba, Lazara Zaharijevića, Polita Desančića, Jovana Boškovića, Milana Budislavljevića, Maksima Vujića, Danila Živaljevića, Ivana Martinovića, Teodosija Markovića, Andre Gavrilovića, Stjepana Banovića, te Radovanu nešto poznatih, ali i dalje nedostupnih, Kosta Petrović, Teodora Petrović, Milica Stojadinović Srpskinja, Jovan Đorđević i mnogi drugi čiji bi spisak imena bio podugačak. Da ne spominjemo velikane poput Nje-

goša, Vraza, Skerlića, Matavulja, Vinavera, Dedinka, V. Petrovića, Mišića, Andrića, I. Sekulić, B. Popovića i druge koji su bar deličem svojih tekstova osvetili život Branka Radičevića što je bio isključivi ugao moga interesovanja prilikom rada na feljtonu.

Lenji Radić bi morao znati da se jedan ovakav posao (dakle i njegov prikaz) ne može raditi bez iščitavanja listova i časopisa kao što su *Zastava, Javor, Neven, Brankovo kolo, Bosanska vila, Brodske novine, Letopis Matice srpske, Zbornik za narodni život i običaje, Narodna prosveta, Nova Evropa, Srpski književni glasnik, Zbornik Matice srpske za književnost i jezik, Kolo, Branik* i mnogi drugi na prašnjavim policama arhiva, biblioteka i muzeja, gde »čitalac« poput Radovana neće moći, zavaljen u fotelu, uz mamin puding, da čita lakerane knjige klasičika. Mogao bi se Radojko obratiti i t.zv. književnoj sitneži Brankovog vremena, ako ga nije sramota. Mogao bi da zaviri malo u rukopise Todora Radičevića: tu se nalazi jedna basna Brankovog oca, čija naravoučenije neobično lepo pristaje Radičinj namčarastoj ličnosti.

Po svemu sudeći, redovni student Radovan-Radojica ne zna ni gde se nalaze pomenuti listovi i časopisi. Da ih i pronade ne bi ih čitao, jer su smešni i pogodni za zezanje. Važno je da Radojko dobro podmeće puške na ispitima i tako polaže ispite. Važno je da u svom, prvom u životu objavljenom, tekstu montira bure baruta ne bi li razneo sve što sam dosad napisao, gubeći iz vida da fitilj cvrči njemu pod repom. Radovan se, kao pravi kački gazda, podsmeva mojim nagradama što »šlašte« na »prsim junačkim, ponositim«. Ja sam za njega »svršeni student novosadskog Filozofskog fakulteta«, koji svira na »svršenoj studentskoj frulici«. Pošto se približava junske ispitne rok i pošto bi bilo poželjno da Rade položi srpsku književnost devetnaestog veka i još koji ispit pride, nadam se da ga neće uznemiriti moje prisjećanje da sam baš te na grade što »šlašte« dobijao kao veoma mlad student, u pauzi između dva ispitna roka, na fakultetu gde danas Radovan, u lepo uređenom restoranu, ispija kave i jede kolače.

U proždrljivoj hajci na brošuru, naš Ratko sutište i recenzenta Božidara Kovačeka, kvalificujući njegovu recenziju činom »drskosti, napudranosti i zvaničnosti« jer Kovaček »duva« u moje »praznovlje«, lako nekolikim rečima Kovaček jasno određuje vrstu štiva (feljton, brošura, novinski čitač, popularan način), Radojko, obnevideo od pene što mu curi na zakrvavljenje čeljusti, uši i oči, raspaljuje punom brzinom benzinsku cisternu putem »konstruktivnog književno-kritičkog diskursa«. Evo kako taj »diskurs« rešava problematiku: »a ne bi trebalo da iznenadi ako se pojavi Grujičeva knjiga pod naslovom JA TEBI, TI MENI o dr Božidaru Kovačeku«. Alal ti vera, Raćo!

Gubeći kontrolu nad tekstrom, pri kraju svoje papazjanije, Radenko sam sebi odseca granu na kojoj se tako lepo ljujka. Za svoj tekst kaže: »Ovaj beznačajni primer lišen je svih sukoba lične prirode«. Beznačajni Radovan se kao malkice ograjuje. Prekasno i naivno!

Pošto je potopio i mene i recenzenta (sebi odsekao granu), spržio zareze i tačke, oduvao pepeo, ludački se i ismejao detaljima iz Brankovog života, izlajkucao i u »poglavlja«, sebi pod lakat nesretno podešavao testo teksta, mesio do iznemoglosti, prevrtao, mljackao, paradirao, na jednom je mestu Radovan gadno otkrio svoje zločudno lice na kojem su, kao u poskoku, sevnule sitne zenice pred skok na žrtvu. Cinično komentarišući Brankove prelaseke iz jedne sredine u drugu, Radojica je najedanput, prevršivši sva očekivanja, bacio mi omču na vrat. Napisao je: »autor ove knjige ne pada na pamet a da ode negde«. (Ovo je jedan od mnoštva izleta van problema kojima bi Rajkan trebalo da se bavi). Gde bi ti to, Rade baja, mene oterao iz Novog Sada? U Bosnu, gde sam živeo trinaest godina, ili u Beograd, gde sam objavio knjige pesama, ili, pak, svedržitelju koji u rodno mi Pančevo? Možda u Kać da zajedno čuvamo guske? Čudan si ti neki batinaš! Nemoj me tući! Kupi mi voznu kartu i prvim vozom odoh tamо gde me oteraš. Obećavam da će ti se lepim razglednicama redovno javljati na adresu Polja.